

בס"ד

פינזוס

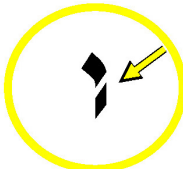
1 יוד זעירא - מדוע?

(כה, י) וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר.

(כה, יא) פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי.

כָּפַל הַלְשׁוֹן

(כה, יב) לָכֵן אֶמַר הַנְּנִי נָתַן לּוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם.

- 1. מדוע נכתב 'פינחס' ב'יוד זעירא'?
- 2. על שום מה מצין יחוסו של פינחס?
- 3. מה הבאור ב'השיב את חמתי מעל בני ישראל'?
- 4. מהו כפל הלשון 'בקנאו את קנאתי ... בקנאתי'?
- 5. מדוע כתוב 'לכן' באיזו ברית מדובר? ומדוע 'שלום' כתוב ב-'ו' קטיעא?

פינזוס

1. מדוע נכתב 'פינחס' ב'יוד זעירא'?

האזנים לתורה פרש שפנחס לא היה איש ידוע בצבור הרחב. שמו מזכר רק פעם אחת קודם לפרשה זו. לכן שמו כתוב ב'יוד זעירא לרמז לנו שפינחס היה יהודי פשוט (יוד = יהודי). ולפיכך המעשה שלו היה פי כמה וכמה יותר גדול בהשוואה למעמדם של משה ואהרן.

גם בפרשת ויקרא מצאנו אות זעירא, וכתב הפלי יקר: "אלף של ויקרא קטנה, כאלו נאמר 'ויקר'. וטעמו של דבר, להשוות נבואת משה אל נבואת בלעם". אצל בלעם כתוב 'ויקר אלקים אל בלעם' (במדבר כג, ד) וכן 'ויקר ה' אל בלעם' (במדבר כג, טז). כאן מלמדת אותנו התורה כמה גדול יותר היה משה מבלעם. "כמו שכתוב 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה' (דברים לד, י)". פרוש נוסף הוא, שהקדוש ברוך הוא אמר למשה לכתב 'ויקרא', ומשה

מקשה הגר"ח מוולוז'ין מדוע רק כאן נכתבה אל"ף זעירא, ולא כן בשעה שקרא לו לסיני ואל הסנה? ומפרש, שהאלף הזעירא באה לרמוז על ענותנותו של משה; אבל בשני המקרים הקודמים בהם קרא השם למשה, לא היו יכולים להכיר בענותנותו הגדולה של משה, שכן אמרו חז"ל "אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם, גבור, עשיר וענו". מדוע הוסיפו גבור ועשיר לפני הענו? שכן כל עוד שאדם לא גבור ועשיר, אין שום ראיה שהוא ענו. אך אם הוא היה גבור ועשיר והתנהג כמו ענו, הרי זו הוכחה ברורה על ענותנותו".

אף כאן גבורתו של פנחס, היא המעידה על ענותנותו, ומכאן לכתיבת שמו עם אות זעירא.

פרוש נוסף הוא על פי המדרש שפנחס היה דומה ליצחק אבינו. הן בדמיון פיזי והן בדמיון רוחני. יצחק הוא מדת הגבורה - דין, ואף פנחס, נהג בדרךיו במדת הדין. אף מגן הגימטריה של "יצחק" ו"פנחס" שוים במנינם (208). וכשם שיצחק מסר את נפשו ברצון להיות קרבן לה', אף פנחס סבן את חייו בקנאתו לכבוד מצות ה'.

2. על שום מה מצאן יחוסו של פנחס?

כתב רש"י: "לפי שהיו השבטים מבזים אותו - הראיתם בן פוטי זה, שפטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן". ובאר השפתי חכמים את רש"י: "דאם לא כן הא כתיב לעיל בסוף פרשת בלק (במדבר כה, ז) 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ולמה כתיב כאן? אלא על כרחק כדי ליחסו. ואם כן, קשה: ולמה ליה ליחסו והלא כבר יחסו לעיל אחר אהרן הכהן גבי האי מעשה עצמו, דכתיב 'וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ... ויקח וגו'. ומתרץ לפי שהיו השבטים מבזין אותו הצרף הכתוב ליחסו עוד שהוא בן בנו של אהרן ... כמו שאהרן היה עוצר המגפה מישראל ... כך פנחס עצר המגפה מישראל".

כתב הפלי יקר: "הכל לרבותא נקט, כי אף על פי שהיה בן אלעזר אשר לקח לו מבנות פוטיאל, מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודה זרה, והיה לו למנע את עצמו ממעשה זה, פן יאמרו לו ליצני הדור: בת יתרו מי התיר לאביה, ואיך אתה מקנא על המדינית? וכן אבי

ומבאר המעם לועזי: "ועוד טעם למה הצרף הכתוב לומר בן מי היה ובן בנו מי היה, אף על פי שהדבר ידוע מקדם. וזה כדי ללמדנו הגבורה וקדוש השם שעשה פנחס, שאלו היה זה איש מלחמה הרגיל בנשק, לא היה פלא כל כך. אבל הוא היה תלמיד חכם ובנו של אלעזר, שאף הוא היה תלמיד חכם והיה נכדו של אהרן, שאף הוא היה תלמיד חכם. ומהיכן למד אמונות זו להשתמש בנשק, שלקח רמח בידו, ולהרג שני אריות כאלו ... בודאי דבר גדול הוא. ולפיכך אומר הכתוב: פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ראו מי הוא פנחס ומה המעשה שעשה, האם אין זה ענין הראוי לשבח?"

האור החיים הקדוש מפרש, שדוקא אהרן הוא שהשתבח מיחוסו של פנחס אליו: "צריך לדעת למה הצרף ליחסו, ואולי שנתפון שיזכרו אבותיו לטובה. ועוד נראה שנתפון להשלים ישראל עם אהרן שסבב נפילה גדולה מישראל באמצעות העגל דכתיב (שמות לב, לה): 'ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן, הרי עמד פנחס בן בנו ופדה נפש כל ישראל באומרו בסמוך 'ולא כליתי את בני ישראל, ולזה יחסו עד אהרן ... היה נחשב על אהרן הקלוקל שגרים במיתת עם רב והיה מבקש לתקן מה שנפרץ, וכאן רמז ה' כי פנחס שלם במדה טובה מרבה."

3. מה הבאור ב'השיב את חמתי מעל בני ישראל'?

כתב האור החיים הקדוש: "כונת הודעת דבר זה אולי שבא לומר לו שלא יחשב שה' השיב את חמתו בלא אמצעות זכות אשר כפה מדת הדין, ויצא מזה שיחשב משה כי ה' מתנהג בסדר זה, לכן הודיע ה' כי פנחס הוא שהיה סבה להשיב חמה, והוא אומרו 'השיב את חמתי ולא מעצמה שבה'."

במדרש אנגדה כתוב: "אמר רבי ירמיה: לעולם שבטו של לוי קנאין. במעשה העגל מה כתיב שם? (שמות לב, כו) 'ויעמד משה בשער המחנה וגו'. והחטא הזה היה גדול ממעשה

ומעשה היה במלך שהיה לו בן, אותו אהב יותר מכל דבר שבעולם. והבן הזה עשה מעשה חמור כנגד אביו המלך. מעשה חמור מאד, עד כדי כך שהמלך היה צריך לגרשו. לאחר זמן, הגיע אל המלך ידידו הטוב והתחיל לשבח את בנו ולדבר עליו עד שחמת המלך שככה והמלך הסכים להחזיר את בנו. שמחת המלך היתה כפולה, האחת על שהוא כבר לא כועס, והשניה על שסלח לבנו אהובו, זהו גם - 'השיב את חמתי מעל בני ישראל'. שמחה כפולה, שמחה שחמת הקב"ה שככה ועוד על ש: 'מעל בני ישראל' - הקב"ה סלח לבניו, בני ישראל.

רבינו הגר"א פרש: "בתבת 'מחצית השקל' האות האמצעית ממחצית היא 'צ', והיא ראשי תבות צדקה; ואותיות ח"י סמוכים לה: אות ח' לפני הצ', ואות י' לאחר הצ'; ואותיות מ"ת רחוקים מאת הצ': מ' בתחלת התבה ות' בסוף התבה. לומר לה דעל ידי צדקה יהיה קרוב לחיים ורחוק ממות, וכמאמר הכתוב 'וצדקה תציל ממות'. לכן פנחס הצדיק, שהכניס את עצמו בסכנה לנקם קנאת ה' צבקות, וכמו שאמרו בסנהדרין (מד. פב.) 'ויפלה, מלמד שעשה פלילות עם קונו', כביכול. כדי שלא יאבד חס ושלום כלל ישראל. וגם סבן נפשו משבט שמעון, ואם היה נהפך זמרי ונהרגו מי היה תובע דמו? שהרי פטור הוא כמבואר בגמרא (סנהדרין פב.). אם פן אין לה צדקה גדולה מזו. וכזה 'השיב את חמתי', כלומר אותיות 'חמתי' השיב. כי בתבת 'חמתי' הוא להפך מבתיבת 'מחצית', שאותיות מ"ת קרובות זו לזו, ואותיות ח"י רחוקות, ואלמלא הוא שהשיב את חמתי, לא היתה תקומה לישראל, אף השיב את חמתי למחצית, והפך ממות לחיים".

4. מהו כפל הלשון 'בקנאו את קנאתי ... בקנאתי'?

כתב רש"י: "בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצף". ופרש בעל הטורים שכפל הלשון בא ללמדנו "שלא פעמים קנאה כנגד שלש עברות שעשו: לזנות, וישתחוו, ויצמד".

כתב האור החיים הקדוש: "דקדק לומר קנאתי, גם אמר בתוכם. בא לתת כח המשיג בו השבת חמה, ואמר שהיתה באמצעות ג' דברים. הא' שקנא בכבודו ובעצמו וספן בעצמו כאמור בדבריהם, והוא אומר 'בקנאו' בפנוי. ב' שהיתה הקנאה בשביל כבודי לבד לא באמצעות שום דבר זולתו, וזו היא מצוה שלמה אשר יתרצה ה' בה יותר מכל אשר יעשה האדם. והוא אומר 'את קנאתי' בפנוי להמדבר ברוך הוא. ג' שלא היתה הפעלה שעשה נעלמת מעיני אדם אלא קדש ה' בתוך קהל ועדה". כתב הפלי יקר: "והיה מקנא שתי קנאות, אחת על עבודה זרה ואחת על הזנות, לכך נאמר: 'בקנאו', 'את קנאתי'. או אחת לכבוד השם יתברך ואחת לכבוד משה, כי כל המחלל השם אינו חולק כבוד לרבו בקל וחומר, שאם אין השכינה חשובה כנגדו - רבו לא כל שפן".

בספרי (פ' ברכה) וכן בילקוט שמעוני (דברים לג) הובא משל: "משל לשנים שלוו מן המלך, אחד פרע למלך וחזר והלוח את המלך. ואחד לא דיו שלא פרע אלא חזר ולוח. כך שמעון ולוי שניהם לוו בשכם ... לוי פרע מה שלוח במדבר, שנאמר (שמות לב, כו-כח): 'ויעמד משה בשער המחנה ... ויעשו בני לוי כדבר משה'. וחזר והלוח את המקום בשטים, שנאמר: 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי וגו' ... שמעון לא די שלא פרע אלא חזר ולוח. שנאמר (במדבר כה, יד): 'ושם איש ישראל ... נשיא בית אב לשמעוני. ועל בן נכתב הדבר בכפל לשון כדי ללמדנו שקנאת לוי היתה מצד קדשה - הן על ידי פנחס והן על ידי לוי בשכם.

5. מדוע כתוב 'לכן'? באיזו ברית מדובר? ומדוע 'שלום' כתוב ב' - ו' קטיעא?

כתב האור החיים הקדוש: "צריך לדעת למה הצריך לומר 'לכן' אחר שאומר בסמוך 'תחת אשר קנא' שהוא גם בן משמעות מאמר לכן, ובהכרח לומר שהוא לשון שבועה כאומר 'ו'ל' אין לכן אלא שבועה' ... עדין צריך לדעת למה הצריך לשבועה. ולזה יש לומר כי הצריך לשבועה לחזק ברית השלום הגם שלא יהיו בניו ראויים לדבר זה יקים ה' את השבועה".

הפלי יקר הוסיף: "והיה לו לומר 'לכן' אמר לו, אלא באורו שהקב"ה אמר למשה: 'לכן אמר' לכל בני ישראל על עצמה, 'הנני נתן לו את בריתי שלום, כדי שלא יאמרו ישראל שאין אתה בשלום עם פנחס, על שהורה הלכה בפניך, לכן תודיע לרבים ותאמר מצדך, 'הנני נתן לו וגו', ו-'הנני קאי על משה'".

מִפְּרֵשׁ רִשׁוֹ: "שֶׁתְּהָא לֹא לְבְרִית שְׁלוֹם, כְּאֶדָם הַמְחֻזֵּק טוֹבָה וְחַנוּת לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹבָה, אֵף כֵּאֵן פֶּרֶשׁ לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלוֹמוֹתָיו".

וּמִדּוּעַ צָנָה הַקֶּבֶ"ה אֶת מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לְהַגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל נְתִינַת בְּרִית הַשְּׁלוֹם לְפִנְחָס? עָנָה עַל פֶּה הַגָּאוֹן רַבִּי אֵיִצְלָה מוּלוֹז'יִן בְּדֶרֶךְ מִשָּׁל: שֶׁר הַצָּבָא הָיָה בְּמִלְחָמָה קָשָׁה מְאֹד עִם אוֹיֵב חָזֵק וְגָדוֹל. לְמִרוֹת כָּל תְּכֵנִיּוֹתָיו נִהְרָגוּ הַרְבֵּה מִחִילָיו וְנִרְאָה הָיָה כִּי הוּא עוֹמֵד לְהַפְסִיד אֶת הַמִּלְחָמָה. אוּלַם אֶחָד הַחִילִים, נִכְנַס בְּחִשָּׁאֵי לְמַחְנָה הָאוֹיֵב וְהִרְגָה אֶת שָׂר צָבָא הָאוֹיֵב. חִילֵי הָאוֹיֵב בְּרָאוּתָם כִּי מִנְהִיגִם מֵת, רָפוּ יְדֵיהֶם. לְאַחַר הַנְּצַחוֹן, בִּקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ לְתַת בְּעֶצְמוֹ אֶת אוֹת הַנְּצַחוֹן לְחִיל כְּדֵי לְהַדְגִּישׁ אֶת הַחֲשִׁיבוֹת בְּמַעֲשָׂהוּ, וְאֵת הַיְדִיעָה כִּי הוּא לְבַד הִצִּיל אֶת הַצָּבָא בְּמִלְחָמָה. לְפִיכֶךָ נֹאמַר: 'לָכֵן אָמַר', מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּעֶצְמוֹ יוֹדִיעַ לְפִנְחָס וְלְכָל הָעָם עַל שֶׁכְּרוּ בְּמַעֲשֵׂה שֶׁהוּא עָשָׂה - כִּי הוּא הֵבִיא לְהַצִּיל הָעָם וְלְהַפְסִיק הַמִּגָּפָה. וּבְזֶה שֶׁמֹּשֶׁה בְּעֶצְמוֹ הוֹדִיעַ לְפִנְחָס וְלְכָל הָעָם, מֹשֶׁה הַדְּגִישׁ שֶׁפִּנְחָס הָיָה הַיְחִיד שֶׁהָיָה מוּכָן לְסַכֵּן אֶת נַפְשׁוֹ כְּדֵי לְהִצִּיל אֶת הָעָם.

כְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ: "ו' קִטְנָה [קְטוּעָה] בְּשִׁבְלוֹ הַנְּנִי נוֹתֵן לוֹ וְלֹא לְאַחַר 'אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם' - מִתְּנָה שְׁלָמָה".

וּבַגְּמָרָא מְסַכֵּת קְדוּשֵׁין (סו:): כְּתוּב: "בְּעַל מוּם דְּעִבּוּדְתוֹ פְּסוּלָה מְנַלְן? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל דְּאָמַר קְרָא: 'לָכֵן אָמַר הַנְּנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם' כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם וְלֹא כְּשֶׁהוּא חָסֵר. וְהָא 'שְׁלוֹם' כְּתִיב? אָמַר רַב נַחֲמָן: וַי"ו דְּשְׁלוֹם קְטִיעָה הִיא". וּפְרֵשׁ בְּעַל הַטּוֹרִים: "וַי"ו קְטִיעָה - כִּי פִנְחָס הוּא אֱלֹהֵהוּ, וְכֵן אֱלֹהֵי כְּתִיב (מִלֵּאכִי ג, כג) חָסֵר וַי"ו וַיַּעֲקֹב מֵלֵא וַי"ו (וַיִּקְרָא כו, מב), שְׁנַטְל וַי"ו מֵאֱלֹהֵהוּ לְמִשְׁכּוֹן, עַד שֶׁיָּבֵא עִם הַמְּשִׁיחַ וַיַּגְאֵל אֶת בְּנָיו. וְזֶהוּ 'יַגְל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל' (תְּהִלִּים יד, ז) - יִשְׁמַח אוֹתִיוֹת מְשִׁיחַ, שֶׁיִּשְׁמַח לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וַיַּחֲזִיר הַיְוִ"ו וַיְהִי אֱלֹהֵהוּ שָׁלֵם. שְׁלוֹם בְּגִימְטְרִיא זֶהוּ מְשִׁיחַ". שְׁנֵזְכָה לְבִיאַת הַמְּשִׁיחַ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ. אָמֵן.